

TRECUTUL MILITAR AL BASARABIEI ÎNTR-O AMPLĂ CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ

Doctor în istorie **Ion Valer XENOFONTOV**
Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”

Recenta monografie a doctorului în istorie, locotenent-colonelul (r) Anatol Leșcu, editată la prestigioasa Editură Militară din București, reprezintă o abordare științifică complexă a situației socio-militare din secolul al XIX-lea care a marcat profund Basarabia. Este o incursiune în istoria extensivă a Imperiului Rus, a relațiilor statului condus de reprezentanții dinastiei Romanovilor cu marile puteri, a metodelor utilizate de statele imperiale, precum și o istorie de frontieră care, *volens nolens*, are repercusiuni directe și asupra realităților recente.

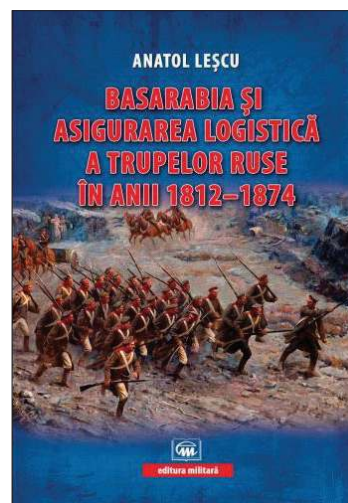
Riguros documentată (autorul a utilizat din abundență izvoare documentare din Arhiva Națională a Republicii Moldova, Arhivele Statului din Odesa ș. a.) și cu o analiză exigentă a literaturii de specialitate (s-a cercetat istoriografia rusă din epoca modernă și contemporană, sovietică, română și occidentală), lucrarea constituie un demers științific plener ancorat în (re)evaluarea subiectului în cauză.

Monografia are o structură bine argumentată și logică, care reflectă în complexitate subiectul analizat. Include o *Introducere*, șapte capitole, *Concluzii*, *Anexe* și *Bibliografie*.

În *Introducere* se prezintă actualitatea și importanța temei abordate, argumentarea jaloanelor cronologice, cadrul geografic, metodologia cercetării științifice, scopul și obiectivele lucrării, noutatea științifică a rezultatelor obținute, importanța teoretică (p. 7-15).

În capitolul 1 sunt analizate reperele istoriografice ale subiectului din perspectiva literaturii de specialitate ruse, sovietice, române și occidentale. Autorul a analizat, totodată, izvoarele și documentele temei în cauză (p. 17-36).

Pornind de la analiza interioară a instituției militare a Imperiului Rus autorul a studiat componența, structura, organizarea și serviciul logistic al armatei țariste până la reforma militară (p. 37-51). În secolul al XIX-lea armata rusă, cu un contingent de circa un milion de militari, trecea printr-un amplu proces de organizări și refaceri. Potrivit cercetătorului Anatol Leșcu, apogeul influenței și puterii armatei țariste a fost în anii 1812-1829, ulterior însă se produce un declin al armatei ruse în comparație cu structurile similare europene (p. 50). Înfrângerea rușilor în Războiul

Anatol LEȘCU. *Basarabia și asigurarea logistică a trupelor ruse în anii 1812-1874*.
București: Editura Militară, 2018. 302 p.

Crimei a fost generată de degradarea accentuată a sistemului militar rus (p. 51).

Pe baza unui amplu material arhivistic autorul trece deja la un cadru teritorial de referință românesc, și anume Basarabia, fapt reflectat cu acribie profesională în capitolul 3. Sunt analizate unitățile armatei țariste dislocate în spațiul pruto-nistean în anii 1812-1829, aprovizionarea structurii militare cu provizii și furaje, cu materiale de construcții, mijloace de transport și forță de muncă. Sunt puse în circuitul științific date inedite privind încartiruirea militarilor ruși și aprovizionarea lor cu lemne și materiale de iluminare, relația dintre populație și militarii ruși etc. (p. 53-104).

În contextul izbucnirii războiului ruso-turc dintre anii 1828 și 1829 s-a abordat cazul Basarabiei și asigurarea logistică a teatrului de operații (p. 105-127). Flagelul militar din anii amintiți a constituit apogeul dezvoltării puterii militare a Rusiei. Un aspect aparte ține de tributul sângelui. Anatol Leșcu accentuează că „în pofida faptului că populația Basarabiei era scutită de prestarea serviciului militar, totuși, unii reprezentanți ai nobilimii locale își alegeau cariera militară, făcând parte din corpul de ofițeri ai armatei ruse” (p. 127). Populația Basarabiei a suportat încartiruirea efectivului armatei mobilizate în teatrul acțiunilor militare. Potrivit cercetătorului, din bugetul Basara-

biei au fost utilizate 598 115 ruble pentru întreținerea armatei ruse.

După conflictul militar din anii 1828–1829, Basarabia a devenit locul de tranzit al trupelor ruse retrase din Balcani. Pe parcursul anilor 1829–1831, în Basarabia au staționat permanent cinci regimente de cazaci constituite din 1 044 de persoane. Cifra totală a militarilor dislocați în gubernie a fost de circa 45 000 de oameni, care treptat s-a redus la 20 000 de suflete în anul 1853 (p. 133-145).

O acțiune a încartuirii unităților militare a fost edificarea cazărmilor în orașele Akkerman (Cetatea Albă), Ismail și Chișinău, în acest scop fiind alocate resurse financiare substanțiale (p. 145-155). Autorul monografiei a analizat minuțios aprovizionarea armatei cu materiale necesare pe timp de pace. Drept urmare, a fost elaborat un tabel care expune prețurile la produsele alimentare în anii 1830 (p. 157-158).

Autorul atrage atenția asupra abuzurilor comandanților de unități și subunități față de autoritățile locale. Una dintre cele mai dificile asigurări a armatei era aprovizionarea acesteia cu lemne pentru foc și iluminare (p. 60). O altă corvoadă o constituia aprovizionarea armatei cu mijloace de transport, aceasta fiind pusă pe seama populației locale (p. 161-177). Cea mai dificilă prestație pentru populație s-a dovedit a fi însă încartuirea. Cercetătorul abordează un subiect care depășește limitele unei întrebări retorice: „Ce poate fi mai neplăcut când ești obligat să găzduiești în casa ta persoane străine pe care trebuie să le deservești și să le îndeplinești toate capriciile și cerințele. Cu unele excepții, povara respectivă era îndeplinită de toate categoriile sociale – nobili, negustori, orășeni și țărani” (p. 178). De exemplu, în 1832 în Bălți erau 829 de case, 536 dintre acestea fiind ocupate de unitățile militare, adică 65% din totalul fondului locativ (p. 178). Rata medie de localități care a fost inclusă în sistemul de încartuire era de 50%.

În linii generale, această cifră a fost și mai mare în cazul localităților moldovenești, întrucât localitățile coloniștilor au fost excluse de la această povară dificilă (p. 188-189). Presiunile date au generat și acțiuni de rezistență, manifestate prin refuzul proprietarilor caselor de a le oferi hrană ostașilor sau prin prepararea improprie a acesteia (p. 180). Autorul dezvăluie un șir de situații de aroganță, ignoranță, violență fizică pe

care le etalau militarii în relațiile cu autoritățile locale (p. 186-187).

Rolul Basarabiei în Războiul Crimeii din 1853–1856 este analizat în capitolul 6 (p. 193-221). Pornind de la contextul general al problemei orientale, autorul abordează situația Principatelor Române și cea din Basarabia care, datorită poziției sale geostrategice, a jucat un rol important în evoluția războiului, devenind principalul suport logistic și de concentrare a forțelor armate direcționate spre ocuparea Principatelor (p. 220). Totodată, autorul conchide că „exploatarea economică a Basarabiei pe timpul războiului a fost suportată de către populație destul de calm, în regiune nefiind înregistrate, cu unele excepții, mișcări de nesupunere a autorităților civile și militare sau alte forme de opoziție. Faptul se explică prin numărul enorm de trupe concentrate în regiune, care ar fi strivit orice tentativă de revoltă populară sau opoziție față de armată și stat” (p. 221).

În capitolul final al lucrării, al 7-lea – *Basarabia și armata țaristă între anii 1853–1874* –, autorul analizează obiectiv, pe baza materialelor de arhivă, dislocarea trupelor (p. 223-229), aprovizionarea armatei cu mijloace de transport (p. 229-235), încartuirea militarilor (p. 235-245), relațiile populației cu militarii ruși și lupta cu abuzurile armatei (p. 245-252).

Lucrarea include concluziile autorului (p. 254-266) referitoare la subiectul abordat. Au fost prezentate etapele generale și particularitățile temei cercetate. E de constatat un abuz ușor în utilizarea datelor, inclusiv statistice, pe care la o eventuală reeditare a monografiei le recomandăm să fie inserate în textul de bază al lucrării. Iar în considerațiile finale ar urma să fie expuse doar judecăți de valoare, comparații și sinteze.

O importanță incontestabilă a monografiei elaborate de Anatol Leșcu reprezintă cele opt anexe (p. 270-293) care abundă de informație inedită pe segmentele antroponimic și toponimic.

Bibliografia (p. 295-302) este una relevantă și bine structurată.

In grosso modo, am lecturat o monografie consistentă, complex documentată, care reflectă realitățile din Basarabia anilor 1812–1874 pe dimensiunea militară. Cartea vine să completeze astfel un gol în știința istorică românească, iar autorul se impune drept o autoritate în domeniul abordat.